

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: ju.BIRS@regeringskansliet.se

Juridiska fakultetsstyrelsen
Universitetslektor Christoffer Wong

Remiss: Internationell verkställighet i brottmål

Ju2024/01257

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Fakultetsstyrelsen har tidigare avgett sitt yttrande över SOU 2013:21 *Internationell straffverkställighet: genomförande av EU-rambeslut och översyn av internationella verkställighetslagen* (fakultetsstyrelsens yttrande 2013-08-01 Dnr LUR 2013/29). Förevarande yttrande, som utarbetats av universitetslektor Christoffer Wong, kompletterar fakultetsstyrelsen yttrande år 2013.

Allmänna anmärkningar

Den nuvarande lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom är svåröverskådlig och fakultetsstyrelsen välkomnar förslaget till en ny lag på detta område, även om lagstiftningsärendet kunde ha tagit en betydligt kortare tid. Fakultetsstyrelsen har inte ändrat sin i grunden positiva inställning till den nya lagens struktur och huvudpunkterna i det tidigare yttrande gäller alltjämt idag. Fakultetsstyrelsen kan alltså, i enlighet med sitt tidigare yttrande, tillstyrka följande aspekter av 2013 års lagförslag:

- att en ny lag ersätter 1972 års lag;
- att lagen ska vara tillämplig gentemot alla länder utom de fall som uppräknas i lagen, oavsett om en befintlig folkrättslig överenskommelse finns mellan Sverige och den andra staten;
- att lagen är strukturerad huvudsakligen efter en uppdelning i frihetsberövande påföljd respektive bötesstraff och förverkande, samt verkställighet i Sverige respektive i en annan stat, även om särskilda bestämmelser behövs gentemot stater som tillträtt brottmålsdomskonventionen;
- att huvudregeln är att den dömdes samtycke krävs för överförande, med undantag i flyktfall och utvisningsfall;

- att svenskt medborgarskap inte utgör att absolut hinder mot överföring; samt
- att regleringen av dubbel straffbarhet och *ne bis in idem* har fått den utformning som lagts fram i lagförslaget.

Förslaget till lagrådsremissen skiljer sig emellertid på flera punkter från förslaget enligt SOU 2013:21, varför det finns anledning att ta upp vissa frågor i utkastet till lagrådsremissen.

Det kan även nämnas att utvecklingen på utlämningsrättens område kan påverka lagstiftningen om överförande av straffverkställighet. Enligt EU-rättspraxis bör medlemsstaterna undvika utlämning av en EU-medborgare till ett tredje land om en medlemsstats egna medborgare enligt den inhemska lagstiftningen inte får utlämnas till ett tredje land. (Se NJA 2024 s. 223 *Utlämningen av unionsmedborgaren III* för en redogörelse för aktuellt rättsläge enligt EU-rätt och svensk rätt.) Ett sätt att undvika utlämning till ett tredje land, samtidigt som ett brott inte skulle kunna gå ostraffat, är att den eftersökte avtjänar straffet i den medlemsstat där han eller hon befinner sig. Sverige bör utforma sin lagstiftning så att den ger goda möjligheter att överföra straffverkställighet hit.

En annan sak som kan nämnas i samband med det aktuella lagstiftningsärendet är att Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten torde ha fått ökade erfarenheter att hantera överförande inom EU, vilket kan underlätta bedömningar som ska göras i förhållande till andra stater.

Tillträde till protokollet om ändring av tilläggsprotokollet till konventionen om överförande av dömda personer

Ändringsprotokollet berör två huvudsituationer där dagens samarbete har visats vara otillfredsställande: (i) när den dömda har återvänt till sitt hemland på annat sätt än att fly från domstolslandet (*återvändandefallet*) och (ii) när den dömda ska utvisas från domstolslandet efter att straffet har verkställts (*utvisningsfallet*).

Under *återvändandefallet* är den dömda inte längre tillgänglig i Sverige för straffverkställighet utan befinner sig i hemlandet. Redan idag får överförande av straffverkställighet ske enligt 1997 års tilläggsprotokoll när den dömda har flytt från domstolslandet. Ändringsprotokollet innebär att bestämmelsen omfattar även fall där den dömda återvänt sig till hemlandet på annat sätt än genom att fly från domstolslandet, under förutsättningen att den dömda är medveten om ett straffrättsligt förfarande eller en dom mot honom eller henne. Fakultetsstyrelsen ser ingen principiell skillnad mellan fall där den dömda flytt från Sverige eller återvänt till hemlandet på annat sätt, varför ändringen täcker en befintlig lucka i denna form av mellanstatligt samarbete. Hade det inte varit möjligt att begära överförande av straffverkställighet när den dömda återvänt till hemlandet på annat sätt än att fly från Sverige, skulle alternativet för att få till stånd verkställigheten av den i Sverige utdömda påföljden vara att begära utlämning från den dömdes hemland, vilket i

många fall inte kommer att vara möjlig på grund av att de flesta länderna vägrar att lämna ut egna medborgare.

Artikel 3 i tilläggsprotokollet reglerar överförande utan den dömdes samtycke i *utvisningsfallet*. Ändringsprotokollet innebär flera nyheter:

- Enligt tilläggsprotokollet ska domstolslandet förse verkställighetslandet med en förklaring innehållande den dömdes yttrande om det begärda överförandet av honom eller henne; ändringsprotokollet innebär att det räcker med ett uttalande från domstolslandet om att den dömda vägrar avge ett yttrande om detta. Fakultetsstyrelsen anser att detta tillägg är rimligt då den dömdes samtyck inte är en förutsättning för överförande enligt tilläggsprotokollet.
- Ändringsprotokollet har infört en tidsfrist på 90 dagar för domstolslandet att lämna besked i frågan efter verkställighetslandet begär ett undantag från specialitetsprincipen. Visserligen kan det hända att frågan är så komplicerad (t.ex. om kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt) att det krävs mer än 90 dagar att utreda saken. Men ändringsprotokollet ställer inte något absolut krav. Om domstolslandet inte kan iaktta 90 dagarsfristen är domslandet skyldig att underrätta verkställighetslandet om detta och ange skälen till dröjsmålet och hur lång tid som uppskattningsvis behövs för att beslutet ska kunna fattas. Fakultetsstyrelsen anser att tidsfristen på 90 dagar är godtagbar som en huvudregel.
- Enligt tilläggsprotokoll har den dömda 45 dagar att lämna verkställighetslandet för att åtnjuta skyddet enligt specialitetsprincipen. Ändringsprotokollet har reducerat perioden till 30 dagar. Reduktionen är i linje med vad som föreskrivs enligt 4:e tilläggsprotokollet (2012-09-20) till Europeiska konventionen om utlämning, som dock inte ratificerats av Sverige. Fakultetsstyrelsen ser inte något tvingande skäl att förkorta den dömdes tid att lämna hemlandet bara för att det är möjligt att planera och genomföra förfarande. Om Sverige skulle ratificera 4:e tilläggsprotokollet finns det dock anledning att harmonisera tidsfristen för överförande och för utlämning.
- Enligt tilläggsprotokollet ska utvisningsbeslutet utgöra en del av domen eller ha fattat med anledning av domen i brottmålet ("consequential to that sentence"). Denna koppling till domen har tagits bort i ändringsprotokollet, vilket innebär att domstolslandet får begära överförande även om den dömda ska utvisas på en annan grund än att han eller hon har begått det brott som domen avser. Då överförandet av verkställighet ska ta sikte främst på den dömdes återanpassning i samhället efter straffverkställigheten finns det inte någon principiell skillnad mellan olika skäl bakom beslutet om utvisning. Fakultetsstyrelsen kan godta ändringsprotokollets tillämpning i den svenska rättsordningen.

Det bör påverkas i sammanhanget att ändringsprotokollet ställer inget krav, vare sig mot domstolslandet eller mot verkställighetslandet, att komma överens om ett överförande. Tillträde till ändringsprotokollet innebär således för Sveriges del inte någon tvingande förpliktelse i enstaka beslut att bevilja överförande. Sverige bör avge en förklaring enligt artikel 5 i ändringsprotokollet så att bestämmelserna i

protokollet ska kunna tillämpas provisoriskt i förhållande till de andra parter som har avgett en förklaring med samma innebörd.

Ändringsprotokollet har inte berört huruvida myndigheter i den dömdes hemland är skyldig att redovisa för sin avsikt att lagföra eller verkställa straff för den dömdes tidigare brottslighet när frågan om överförande avgörs. Enligt fakultetsstyrelsens mening skulle det vara en betydligt mer rättssäker process om den verkställande staten redan under processen om överförande ska framställa eventuell begäran om undantag från specialitetsprincipen. Görs en sådan framställan får domstolslandet redan då meddela eller vägra medgivande, alternativt dra tillbaka begäran om överförande. Detta är en fråga som Sverige kan väcka i det fortsatta arbetet inom Europarådet.

Vissa synpunkter som inte tagits upp i fakultetsstyrelsens tidigare yttrande

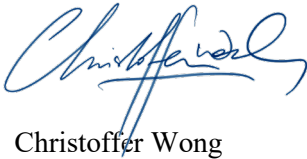
Som nämnts ovan har fakultetsstyrelsen inte ändrat sin tidigare i grunden positiva inställning till den nya lagen. Följande tillägg kan göras:

- Enligt 3 § i nuvarande lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom som gör att regeringen får, om synnerliga skäl föreligger, förordna att frihetsberövande påföljd som ådömts en svensk medborgare verkställs här i Sverige eller anförtros en myndighet i en annan stat, även om förordnande som avses i 1 § ej meddelats. Det framgår inte tydligt i lagförslaget om så alltså är fallet.
- Företagsbot omfattas inte av definitionen av "svenskt bötesstraff" enligt 1:4 pkt. 4 i lagförslaget. Eftersom förverkande, som är en "annan rättsverkan av brott" omfattas av överförandebestämmelserna ser fakultetsstyrelsen inte något principiellt skäl mot att även överförande av företagsbot i framtiden omfattas av det internationella samarbetet i den fortsatta rättsutvecklingen på detta område.
- Fakultetsstyrelsen tillstyrker utkastets förslag att Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten ska som huvudregel handlägga och fatta beslut i ärenden om överförande av verkställighet såväl i Sverige som i en annan stat. Fakultetsstyrelsen återkommer nedan till frågan om överklagande.
- Fakultetsstyrelsen tillstyrker inklusionen av pkt. 4 "det i övrigt är lämpligt" under 2:1 i lagförslaget.
- Enligt 3:4 1 st. pkt. 11 och 5:2 1 st. pkt. 8 i lagförslaget utgör det förhållandet att framställningen "skulle kränka Sveriges suveränitet", bl.a., ett hinder mot verkställighet. Fakultetsstyrelsen efterlyser ett förtydligande i förarbetena vad som avses med ett detta förhållande till skillnad från de övriga förhållandena som tas upp under punkten.
- Fakultetsstyrelsen tillstyrker utkastets ställningstagande att det inte ska krävas särskilda skäl för överförande av en svensk dom på frihetsberövande påföljd där kortare än sex månader återstår av strafftiden då

strafftiden som återstår bör redan beaktas i en allmän lämplighetsbedömning.

- Då den aktuella lagen bygger på det traditionella internationellt rättsligt samarbetet anser fakultetsstyrelsen att lagförslaget, genom möjlighet att överklaga Kriminalvården och Kronofogdemyndighetens beslut i vissa fall, har tillgodosett behovet av en juridisk prövning när detta är påkallad.

Enligt delegation

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Christoffer Wong', written over a horizontal line.

Christoffer Wong